

De wereld wordt steeds overzichtelijker

Jelle Reumer

De oude Grieken zagen dagelijks de zon opkomen en hun steden, landerijen, druiven en olijfbomen voorzien van warmte en licht, om vervolgens weer onder te gaan. Na een donkere maar niet onaangename nachtrust kwam de volgende ochtend de zon weer tevoorschijn op dezelfde plek als de dag ervoor, en de dag daarvoor, en die daarvoor. Het was een miraculeus verschijnsel, waar ze geen verklaring voor konden vinden. Het was alsof de zon rondjes draaide om de aarde, met het doel het mooie Griekenland van licht en warmte te voorzien. Het kon niet anders of er moest een god achterzitten, die dat allemaal zo netjes voor de mensen regelde. Helios was geboren, de god van de zon, die in een schitterend karos rondjes draaide door het zwerk.

In de Middeleeuwen werd het centrum van de wereld een stukje verlegd. Niet het oude Griekenland stond centraal, maar Jeruzalem. De heilige stad werd beschouwd als het middelpunt van de aarde en alle constellaties van het zwerk: de zon en de maan en de sterren draaiden keurig hun rondjes met Jeruzalem als middelpunt. En voor het gemak was Helios afgedankt en vervangen door Jaweh, de god van de Christenen.

Even later werd Copernicus geboren, en weer even later Galilei, twee geniale geesten die niet in Helios wilden geloven en ook niet in de ideeën uit de Middeleeuwen, maar hun instrumenten en hersens gebruikten om tot een compleet andere conclusie te komen. Ze constateerden dat niet de zon om de aarde draaide, maar de aarde om de zon. Een ketterse gedachte! De paus, vertegenwoordiger van Jaweh op aarde, was *not amused* en verbood deze modernistische waanzin. Pas in de twintigste eeuw werd Galilei in ere hersteld en begreep men ook in Rome dat de aarde niet het middelpunt van alles was.

De oude Grieken, grote zeevaarders, zagen met lede ogen aan hoe soms de wind aantrok, de golven tot huizenhoogte opzwepte en hun schepen deed vergaan. De triemes zonnen als bakstenen of sloegen te pletter op de kusten van de Aegaeis, en de lading en de mannen verdwenen naar de bodem van onpeilbare diepten. Het leek wel of er een vertoornde macht zijn wraak over de arme Griekse zeevaarders uitstortte. Poseidon was geboren, god van de zee, die in de diepe diepte huisde en de zee en alles wat er op voer beheerste.

Veel later kreeg de mensheid kennis van het weer, van hoge- en lagedrukgebieden, van de oorsprong van stormen

en golven; en toen verdween Poseidon, na eerst nog een tijdje Neptunus te hebben geheten, naar de diepten der vergetelheid. Hij was overbodig geworden.

De oude Christenen, geen onslimme mensen, zagen met verbazing de menigvuldigheid van wat wij nu de biodiversiteit noemen. Duizenden planten en dieren bevolkten de bossen, de velden, de zeeën en de lucht. Zodra men zich op een andere plek op aarde vervoegde, waren er weer andere dieren en planten. Het was een miraculeus verschijnsel, waar ze geen verklaring voor konden vinden. Het leek wel of iemand voor de grap zoveel fraais had geschapen. Daar kwam Jaweh weer op de proppen, en het mooie verhaal werd opgeschreven dat hij dat alles in een paar dagen had gemaakt.

Toen werd Linnaeus geboren, die alle planten en dieren die hij op dat moment kende een naam gaf, een dubbele naam in het Latijn, de taal van de liturgie - en dat alles ter ere van Jaweh. Even later werd Charles Darwin geboren, die zag hoe alles met elkaar in verband stond en daar een dik boek over schreef. Hij had Jaweh niet meer nodig om de biodiversiteit te verklaren, maar kwam uit op een proces dat hij natuurlijke selectie doopte. Een ketterse gedachte! De paus, vertegenwoordiger van Jaweh op aarde, was *not amused* en zou deze modernistische waanzin het liefst willen verbieden. Pas in de twintigste eeuw begreep de paus, de vorige om precies te zijn, dat Darwin wel een beetje gelijk had, maar veel van zijn collega's, bisschoppen, priesters, dominees en imams zijn nog niet zover.

Ooit zal dat wel gaan gebeuren. Helios hebben we niet meer nodig, niet in Griekenland en ook niet elders. De zon draait niet meer om de aarde. Poseidon is ook niet meer van belang om stormen en schipbreuken te verklaren. Jeruzalem ligt nu gewoon in Palestina en niet meer in het centrum van het uitspannel. En de dieren en de planten, die zijn gewoon geëvolueerd, in miljarden jaren tijds. Wat wordt de wereld toch prettig overzichtelijk. ◀

